

הלכות הן. ע"כ. ודו"ק). ואכן כך היה ומצא רב איקא האופן ד'אודיתא', ונפק אודיתא מבי איסור, ואיקפד רבא וכו' להעמיד פנים בלבד. ע"כ אמרתי לו ונרדמתי. זה היה בסביבות זמן מנחה של שבת רעוא דרעוין. וארא בחלומי והנה רבא ע"ה עומד עלי ומברך אותי בברכת כהנים יברך ה' וישמרך וגו'. את פניו לא ראיתי אבל נדמה לי שהיה נמוק קומה ושער זקנו ג'נג" נגע בפני, ובירך ונעלם. ואיקץ והנה חלום. ואכן במוצ"ש עלה פתאום בדעתי לרחוץ את הרגלים במים חמין (כידוע הרמז ומחב"ש לעצבותם נוטריקון חמין במוצאי שבת מלוגמא), וב"ה המצב היה הולך ואור עד שהמטפל התפלל כעבור כמה ימים לאמר 'הנה אתה מזוין את הרגלים ואינן כראבות לך'. כשאמרתי לו העצה של מים חמין וכו' ההביל אותה, אבל אני יודע שזאת שעורה לי (ונסיתי אותה יום יום) בזכות לימוד זכות על אחד האמוראים זיע"א...!.

דף קנ

'בדין הוא דלא ליתני קרקע, ואידי דתנא רישא רבי עקיבא אומר קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים... משום הכי קתני קרקע' — מכך שלא אמרו 'אידי' משום משנת 'כתב לאשתו קרקע כל שהו' שהיא סמוכה יותר למשנת שכיב-מרע, יש להוכיח כשיטת השאילתות (ויחי, לג) שאם כתב לה מועיל אפילו במטלטלין, ואם כן גם שם 'קרקע' לאו דוקא (מרומי שדה. ויש ליישב קצת לפי"ו את הערת הרש"ש כאן על הרע"ב).

'קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים...' — בירושלמי (פ"ג דפאה) מביא ברייתא: 'תני: והראיון'. ובעקבות זה אמרו כמה אמוראים שמי שאין לו קרקע פטור מן הראיה. וכך אמר רבי אמי בבבלי (פסחים ת:). והרמב"ם השמיט הלכה זו, כפי דרכו לפסוק כהמשניות, והמשנה לא הזכירה 'והראיון' (מהגר"א נבנצל שליט"א).

'חמש רחלות גוזזות מנה ופרס...' — לכאורה שיעורים הללו הינם מהלכה למשה מסיני, כשאר שיעורים שבתורה (קובץ שעורים. ותמה על דברי התוס' שתמהו על מקור השיעורים הללו). עוד בענין שיעורי ראשית הגז, ובבאור דברי רבי דוסא וחכמים — ע' ביוסף דעת חולין קלו.

'אמר מטלטלי לפלניא — כל מאני תשמישיה קני' — הראשונים בארו מתי מתנה או מכירה בלשון רבים מורה על מיעוט רבים — שנים, ומתי היא כוללת הכל. וכתב הריטב"א: כל מקום שמייחס הדברים אליו, כגון 'בתי, נכסי, מטלטלי — אפילו הם ריבוא, כולם בכלל. ורק כשאמר 'בתים' 'קרקעות' וכדו' — מיעוט רבים שנים. ובעל המאור כתב: לא אמרו מיעוט רבים שנים, אלא כשאומר לשון פרטית, כמו קרקעות, בתים, עבדים ופרדסים, אבל כשתופס לשון כללית, כגון מטלטלים או נכסים — ריבה הכל. 'זוה דבר אמת ונכון ממלאכת ההגיון. ועליו היה סומך קרובו מורי הרב הריני כפרת משכבו' (לשון הריטב"א. ו'מורי הרב' היינו הרא"ה (רבי אהרן הלוי), שהיה קרוב משפחה לר' זרחיה הלוי בעל המאור).

'ע"ב) זבכולהו מטלטלי הוי שויר, לבר מכתובה דאמקרקעי תקינו רבנן, ממטלטלי לא תקון רבנן' — הוכיחו ראשונים מכמה מקומות (קדושין סה; נדרים סה; ועוד) שמדין הגמרא אין גובים כתובה

ממטלטלין אפילו בחיי הבעל, כשגרשה, ולא רק מן היתומים, [מלבד לדברי ר' מאיר שמטלטלי משתעבדי לכתובה], הגם שבעל חוב גובה מן הלווה 'אפילו מגלימא דעל כתפיה' — וזהו אחד מקוללי כתובה' (ע' ריטב"א כאן, ובראשונים בקדושין ונדרים שם).
 הרשב"א בתשובה (ח"ד קנב) נתן טעם לכך שמטלטלי דיתמי לא משתעבדי — מפני שאין דעת המלוה סומכת עליהם, שכיון שהיתומים לא קבלו טובה ממנו, הם עשויים להבריהם. לא כן הלווה עצמו שקיבל ממנו טובה. ועוד, שאינו חפץ שיקראוהו 'לוה רשע ולא ישלם'.
 ומאותו הטעם, ממשיך הרשב"א, כתובה אינה נגבית ממטלטלין, ואפילו בחיי הבעל, כיון שמוציאה מתוך איבה, אף הוא עשוי להבריה נכסיו (וע' במה שהעיר על כך בקובץ שעורים, ובישוב הדבר באילת השחר).

דף קנא

הערות ובאורים

'ליהוי לעמרם בני... דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו' — לכאורה מועיל כאן מדאורייתא, מדין דר' יוחנן בן ברוקא (קל.), ואפילו כשנותן בלשון מתנה, לדעת הגאונים?
 ושמא יש לומר שאין זה נוהג באם אלא באב, שבו דיבר הכתוב והיה ביום הנחילו... — לענין בכורה. אבל קשה לומר כן, שהרי דין זה של ריב"ב נוהג בכל היורשים, הגם שאין בהם דין בכורה, ולא דוקא בבנים (קובץ שעורים).
 ואפשר, לפי מה שדנו המפרשים לומר שהנחלה דר' יוחנן בן ברוקא אינה מועילה בדבר שלא בא לעולם, שדינה כדין הקנאה ולא כדין ירושה, אם כן לדעת הסוברים שמכירת שטרות אינה מן התורה אלא מדרבנן, לפי זה גם הנחלה דריב"ב אינה מועילה מן התורה על שטרות, ואפשר שאף רבנן לא תקנו על שטרות — לכך הוצרכו כאן לתקנת 'דברי שכיב מרע' (עפ"י אילת השחר).

'אתא רב אחדבוי בר רב מתנה, בכה לה, אמר לה: השתא אמרי...' — ואין כאן משום 'עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה' — שאפשר שרב טובי לא ביקש כלל לתת לו, אלא היא מדעת עצמה רצתה לתת, הלכך אינו בגדר 'מהפך בחררה'.

אך עדין קשה, מאותו טעם שלא רצה רב אחדבוי שיקבל רב טובי לבדו, מאותו טעם עצמו מדוע שיקבל רק הוא, והלא 'דעלך סני לחברך לא תעביד'? — ושמא באופן זה שהלעז יצא עכ"פ על אחד מהם, הרי הוא קודם לכל אדם, וכדין המובא בירושלמי 'ראה אמת המים שוטפת בתוך שדהו, עד שלא נכנסו המים לתוך שדהו — רשאי לפנותן לתוך של חברו', כלומר, שיסתום גדר שדהו הגם שעל ידי כן ייכנסו לתוך של חברו (עפ"י קובץ שעורים).

א. לכאורה אין כל מניעה לפרש 'כתבתינהו ניהליה' — מחצית מהנכסים, והמחצית האחרת כתבה לרב טובי. וכך מסתבר שנהגה — מפני אותה טענה עצמה שטען לפניו.

ב. מה שהקשה מדין 'עני המהפך בחררה' — היינו לדעת רש"י ורמב"ן ורי"ד (בקדושין נט) שאף בחררת הפקר אומרים כן, אבל לרבנו תם שלא אמרו כן אלא במכירה ושכירות, שאפשר במקום אחר — לק"מ. ואפשר אף לרש"י, גם רב אחדבוי היפך בה מעיקרא, אלא שרצתה ליתן לאחיו, ולכך מותר לו עתה לשוב ולהפך רצונה (ע' כיו"ב ברשב"א ב"מ י).